

АНОТАЦІЯ

Марчук А. А. Управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 освітні, педагогічні науки, спеціалізація – теорія і методика управління освітою. – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця МОН України, Харків, 2021.

Дисертація є науково обґрунтованим та експериментально перевіреним дослідженням з питання управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки.

Дослідження спрямоване на визначення основних структурних елементів процесу управління взаємодією викладача й студента, створення на цій основі моделі та її застосування, що забезпечить оптимальний рівень кооперації викладача та студента, а також збалансовану суб'єкт-суб'єктну взаємодію, що, у свою чергу, буде мати позитивний вплив на підвищення якості та ефективності підготовки менеджерів у закладі вищої освіти.

Актуальність проблеми дослідження зумовлена тим, що світовий ринок праці швидко реагує на зміни в суспільстві й визначає відповідні часу вимоги до фахівців. Тому система підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти повинна мати гнучкі структури управління освітнім процесом задля задоволення потреб суспільства. Побудова освітньої діяльності на паритетних засадах її учасників є більш гнучкою та вмотивованою. З огляду на це управління освітнім процесом в умовах такої взаємодії має бути гнучким та скерованим на досягнення визначеної мети, що уможливорює позитивний вплив на підготовку конкурентоспроможних фахівців, зокрема менеджерів організацій.

Управління педагогічною взаємодією конкретизовано як динамічний багатофакторний процес взаємокорекції, скерований на взаємоузгоджену дію

суб'єктів інтеракції в освітньому просторі на адаптивній основі. Педагогічну взаємодію визначено як взаємоузгоджену комунікативну діяльність суб'єктів освітнього процесу, що спрямована на реалізацію освітніх цілей.

Виокремлено аспекти готовності до управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки.

Розроблено модель управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки, яка містить компоненти: концептуально-методологічний, організаційно-змістовий та діагностично-результативний, які взаємопов'язані між собою. В основу моделі покладені системний, діяльнісний, компетентнісний, синергетичний, комунікативний акмеологічний, аксіологічний, організаційно-культурний підходи, теорія адаптивного управління та концепція спрямованої самоорганізації. Принципи системності й цілісності, принцип раціонального поєднання прав, принцип об'єктивності й повноти інформації, принцип демократизації та гуманізації, принцип адаптивного управління, принцип діалогічної взаємодії, принцип освітньої спрямованості. Організаційно-змістовий блок містить функції управління педагогічною взаємодією: планування, мотивацію, організацію, контроль. Кожна функція має змістове наповнення діяльності викладачів і студентів на тому чи іншому етапі взаємодії. Діагностично-результативний блок містить такі складові, як моніторинг та очікувані результати. Розроблена кваліметрична субмодель сформованості навичок управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки. Очікуваними результатами розробленої моделі є підвищення рівня сформованості в студентів навичок взаємодії на основі діалогової комунікації та підвищення рівня сформованості у викладачів навичок управління педагогічною взаємодією.

У роботі обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування педагогічної взаємодії викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі

професійної підготовки; організаційно-методична підготовка викладачів; організація освітнього середовища на основі ІКТ; виокремлено аспекти, які мають ураховуватися в ході реалізації організаційно-педагогічних умов, а саме: управлінський, діяльнісний, зміст педагогічної взаємодії, учасники педагогічної взаємодії, форми комунікацій у педагогічній взаємодії, комунікативні вміння щодо здійснення педагогічної взаємодії, форми здійснення педагогічної взаємодії.

З метою експериментальної перевірки моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки створено кваліметричну субмодель сформованості навичок управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки. Кваліметрична субмодель сформованості навичок управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки спрямована на відстеження результатів сформованості в студентів навичок взаємодії на основі діалогової комунікації та сформованості у викладачів навичок управління педагогічною взаємодією. В основі субмоделі є діагностичні та мотиваційні механізми, що уможлиблює більш ефективне використання розробленої моделі. Кваліметрична субмодель складається з факторів та їх змістових критеріїв, а саме таких факторів: аналізу стану готовності до змін у педагогічній взаємодії, планування педагогічної взаємодії, організації педагогічної взаємодії, мотивації педагогічної взаємодії, контролю педагогічної взаємодії, результату.

Розроблені методичні рекомендації містять основні питання застосування моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки. Використання методичних рекомендацій має міждисциплінарний та загальнопедагогічний характер, тому що модель управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки є відкритою системою, що розвивається, і створена з метою визначення ефективних шляхів

взаємодії викладача та студента задля вдосконалення навичок управління педагогічною взаємодією викладача й формування професійної компетентності майбутнього менеджера організацій.

Про ефективність розробленої моделі свідчать дані контрольного етапу експериментальної роботи. Результати статистичних підрахунків дають підставу стверджувати, що застосування розробленої моделі в експериментальній групі привело до позитивної динаміки показників управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в апробації моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки; науково-обґрунтованих організаційно-педагогічних умов застосування розробленої моделі; у створенні методичних рекомендації щодо застосування моделі управління педагогічною взаємодією викладачів і майбутніх менеджерів організацій у процесі професійної підготовки. Теоретичні положення та фактичний матеріал можуть бути використані викладачами для підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Отримані результати дослідження можуть бути корисними науковцям, аспірантам, магістрантам у подальших дослідженнях щодо підготовки майбутніх менеджерів організацій.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (довідка № 21/86 - 27 - 80 від 25.05.2021р.), Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (довідка № 1139, від 07.06.2021р.); в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну, (довідка № 06 – 06 / 878, від 26. 05. 2021р.)

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути використані викладачами в ході освітнього процесу для підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, для розроблення навчальних та робочих програм, створення навчальних посібників; студентами

– у процесі написання курсових, магістерських проєктів. Матеріали дисертації можуть бути використані під час підготовки курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Ключові слова: управління педагогічною взаємодією, педагогічна взаємодія, професійна підготовка, менеджер організації, моніторинг, коучинг, культура організації, комунікативна компетентність, змішане навчання, імедіативність.

SUMMARY

Marchuk AA. Management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training. - Qualifying scientific research should be treated as a manuscript.

The thesis for obtaining a Doctor of Philosophy (Ph.D.) in specialty 011 - Educational, Pedagogical Sciences. specialization - theory and methods of education management – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ministry of Education and Science of Ukraine - Kharkiv, 2021.

The thesis is a scientifically substantiated and experimentally tested research of the problem of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training. The study is focused on identification of the main structural elements of the process of managing teacher-student interaction, creating and applying a model on this basis that will ensure the optimal level of teacher-student cooperation, as well as balanced subject-subject interaction, which will have a positive impact on improving the quality and efficiency of training of managers in higher education institution.

The topicality of the research problem is explained by the fact that the global labor market quickly responds to changes in society and determines the appropriate time requirements for professionals. Therefore, the system of training specialists in higher education institutions should have flexible structures for managing the educational process to meet the needs of society. Building educational activities on a

parity basis of its participants is more flexible and motivated. Based on the above, the management of the educational process in terms of such interaction should be flexible and aimed at achieving an outlined goal, which allows a positive impact on the training of competitive professionals, especially managers of organizations.

Management of pedagogical interaction is defined as an adaptive dynamic multifactorial process of mutual correction, aimed at the mutually coordinated action of the subjects of interaction within the educational environment. Pedagogical interaction is defined as a mutually coordinated communicative activity of the subjects of the educational process, aimed at the implementation of educational goals.

Aspects of readiness to manage pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training are singled out.

A model of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training, that contains such interconnected components as conceptual-methodological, organizational-semantic and diagnostic-effective has been developed. The model is based on systemic, activity, competence, synergetic, communicative, acmeological, axiological, organizational and cultural approaches, the theory of adaptive management and the concept of directed self-organization. Principles of systemacity and integrity, the principle of rational combination of rights, the principle of objectivity and information exhaustiveness, the principle of democratization and humanization, the principle of adaptive management, the principle of dialogic interaction, the principle of educational orientation became an integral of the research. Organizational and substantive block contains such functions of management of pedagogical interaction as planning, motivation, organization, control. Each function has a meaningful content of the activities of teachers and students at a particular stage of interaction. The diagnostic and result based block contains such components as monitoring and expected results.

A qualimetric submodel of the formation of skills of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training is developed. The expected results of the developed

model are an increase in the level of formation of students' interaction skills on the basis of dialogic communication and the level of formation of teachers' skills of managing pedagogical interaction.

The paper substantiates main organizational and pedagogical conditions of formation of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training; organizational and methodological training of teachers; organization of educational environment based on ICT. It also highlights main aspects that should be taken into account during the implementation of organizational and pedagogical conditions. They are managerial and activity-based aspects, content of pedagogical interaction, participants of pedagogical interaction, forms of communication in pedagogical interaction, communicative skills at pedagogical interaction and forms of pedagogical interaction.

In order to verify the model of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training experimentally the qualimetric submodel of formation of skills of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training is created. Qualimetric submodel of formation of skills of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of the organizations within the process of professional training focuses on tracking results of formation of students' skills of interaction on the basis of dialogic communication and formation of teachers' skills of managing pedagogical interaction. The submodel is based on diagnostic and motivational mechanisms, which allow more efficient use of the developed model. Qualimetric submodel consists of factors and their substantive criteria like analysis of readiness for changes in pedagogical interaction, pedagogical interaction's planning, organization, motivation, control and result.

The developed methodological recommendations contain the basic questions of application of model of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of the organizations within the process of professional training. The use of methodological recommendations has an interdisciplinary and general pedagogical

character, because the model of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training is an open developing system and created to identify effective ways of teacher-student interaction. formation of professional competence of the future manager of organizations.

The effectiveness of the developed model is evidenced by the data of the control stage of the experimental work. The results of statistical calculations give grounds to claim that the application of the developed model in the experimental group has led to a positive dynamics of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the training process.

The practical significance of the obtained research results involves practical evaluation of the model of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training; scientifically-based organizational and pedagogical conditions of application of the developed model; creating methodological recommendations for the application of the model of management of pedagogical interaction of teachers and future managers of organizations within the process of professional training. Theoretical principles and factual material can be used by teachers to train specialists in higher education institutions. The results of the study can be useful for researchers, graduate students, undergraduates in further research on the training of future managers of organizations.

Main results of the study are implemented in the educational process of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. (reference No 21/86 - 27 - 80 of 25. 05. 2021), O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (reference No 1139, of 07. 06. 2021); Kyiv National University of Technologies and Design, (reference No 06 - 06/878, of 26. 05. 2021).

Theoretical and practical developments presented in the thesis can be used by teachers during the educational process to prepare future professionals for professional activities; to develop training and work programs and study guides; students can use it-within the process of writing term papers, master's projects. The

materials can be used during the preparation of advanced training courses for teachers.

Key words: management of pedagogical interaction, pedagogical interaction, professional training, manager of the organization, monitoring, coaching, culture of the organization, communicative competence, blended learning, mediativity.

Список публікацій здобувача

Статті у періодичному науковому виданні держави, яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу (Республіка Польща):

1. Marchuk A. Theoretical background for pedagogical interaction within the framework of academic education. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka*. (03/2021). Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2021. № 65. P. 14–22.
2. Борова Т., Марчук А. Моніторинг системи управління педагогічною взаємодією викладача і студента в освітньому процесі ЗВО. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 6 (34). Vol. 1. P. 27–34.

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

3. Марчук А. А. Особливості застосування стилів комунікації в процесі управління педагогічною взаємодією. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Сер. «Педагогіка»: електронне наукове фахове видання. 2018. Вип. 4 (7). Режим доступу: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/63>
4. Марчук А. А. Особливості педагогічної взаємодії викладача та студента засобом змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Одеса, 2020. Випуск. 21, том 3. С. 173–179. (**Index Copernicus**)
5. Марчук А. Теоретичні засади управління педагогічною взаємодією в закладі вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський*

збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. Вип. 34, т 4. С. 196–201.

6. Борова Т. А., Маслова Н. І., Марчук А. А. Організаційно-педагогічні умови управління педагогічною взаємодією викладача і студента у процесі підготовки фахівців. *Інноваційна педагогіка : науковий журнал*. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Одеса, 2020. Випуск 30, том. 2. С. 122–126. (**Index Copernicus**)

7. Марчук А. Модель управління педагогічною взаємодією викладача і студента у процесі підготовки менеджерів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2021. Випуск 35, том 4. С. 210–215.

Публікації за матеріалами конференцій:

8. Marchuk A., Chekhratova O. The role of a teacher in student-centered learning. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: матеріали міжнародної наукової щорічної конференції CED-2018 (Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 316–318.

9. Марчук А. А. Особливості виникнення конфліктів між викладачами та студентами у процесі професійної підготовки та шляхи їх розв'язання. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 29-30 березня 2018 р.). Харків: ТОВ «Цифра принт», 2018. С. 281–283.

10. Марчук А. А. Сутність педагогічної взаємодії викладача і студентів в процесі професійної підготовки менеджерів. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (м. Харків – м. Торунь, 18-19 березня 2019 р.). Харків: ФОП Панов А.М., 2019. С. 345–347.

11. Marchuk A., Urazova S. Blended learning and its impact on quality of education. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції: тези доповідей (Харків, 30-31 травня 2019 р.). Харків: ДІСА ПЛЮС, 2019. С. 360–361.

12. Марчук А. Інноваційна складова готовності викладача до управління педагогічною взаємодією у процесі підготовки менеджерів. *Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст.*: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 29–30 січня 2021 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С. 121–124.

13. Марчук А. А. Організаційна культура як складова управління педагогічною взаємодією викладача і студента закладу вищої освіти. *Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning: conference proceedings, International scientific and practical conference.* (February 26–27, 2021). Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2021. Vol. 2. PP. 204–207.

14. Marchuk A., Urazova S. Aspects of innovative education environment formation in the process of vocational development of managers. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків – м. Торунь, 16 квітня 2021 р.). Дніпро: «Середняк Т. К.», 2021. С. 204–206.